

Soạn bài Bài ca ngất ngưỡng (Nguyễn Công Trứ) - Ngữ văn 11

Hướng dẫn trả lời câu hỏi soạn bài:

Câu 1. Trong *Bài ca ngất ngưỡng*, từ "ngất ngưỡng" được sử dụng mấy lần? Anh (chị) hãy xác định nghĩa của từ "ngất ngưỡng" qua các văn cảnh sử dụng đó.

Trả lời:

- Đoạn đầu, tác giả kể một cách khái quát các chặng đường làm quan và cho biết "*Gồm thao lược đã nên tay ngất ngưỡng*". Có thể đoán, sự ngất ngưỡng mà ông thể hiện khi làm quan là bản lĩnh coi thường việc làm quan như bị trói buộc hay giam hãm trong lồng cũi. Sở dĩ phải làm quan vì đó là vị trí cần có để nhà nho thực hiện trách nhiệm với đời và do đó, kể cả khi làm quan, ông vẫn giữ lối sống tự do, không chấp nhận ra luồn vào cúi.

- Ngất ngưỡng cũng còn có nghĩa là sống theo ý thích mà không quan tâm đến sự đàm tiếu của dư luận (hai sự việc: cưỡi bò vàng đeo nhạc ngựa và cùng các cô hầu gái lên chùa). Ông khái quát thái độ bình thản của mình trước mọi chuyện được mất, khen chê. Ông muốn là một người tự nhiên, không muốn sống như Tiên, Phật cao siêu mà cũng không phải kẻ phàm tục, tầm thường. Như vậy, ngất ngưỡng có ý nghĩa tích cực vì thể hiện bản lĩnh cá nhân, nhất là bản lĩnh này lại được thể hiện trong xã hội Nho giáo đề cao lễ nghĩa, thủ tiêu cá nhân.

Câu 2. Dựa vào văn bản *Bài ca ngất ngưỡng*, anh (chị) hãy giải thích vì sao Nguyễn Công Trứ biết rằng việc làm quan là gò bó, mất tự do (vào lồng) nhưng vẫn ra làm quan.

Trả lời:

Nguyễn Công Trứ biết rõ làm quan là mất tự do. Ông coi chốn quan trường là cái lồng giam hãm con người (*Ông Hi Văn tài bộ đã vào lồng*). Thế nhưng ông vẫn ra làm quan vì ông quan niệm đó là nơi để thể hiện tài năng và nhiệt huyết cho xã hội, cho triều đình, cho đạo vua tôi nên ông có quyền ngất ngưỡng nhất trong triều. Tóm lại, ngất ngưỡng thực chất là một phong cách sống tôn trọng sự trung thực, tôn trọng cá tính, không chấp nhận sự khắt khe phức tạp, uốn mình theo lễ và danh của Nho giáo.

Câu 3. Ở bài hát nói này, Nguyễn Công Trứ tự kể về mình. Vì sao ông cho mình là ngất ngưỡng? Ông đánh giá sự ngất ngưỡng của mình như thế nào?

Trả lời:

Sau khi cưỡi ngựa, cáo quan ra khỏi cuộc sống bó buộc chốn quan trường bon chen, Nguyễn Công Trứ có những hành vi kỳ quặc, lập dị đến ngất ngưỡng.

- Người ta cưỡi ngựa đi giao du thiên hạ thì ông cưỡi bò, lại còn đeo cho một cái đạc ngựa khiến cả chủ lẫn tớ đều ngất ngưỡng.

Soạn bài Bài ca ngất ngưỡng (Nguyễn Công Trứ) - Ngữ văn 11

- Đi thăm thú cảnh chùa mà vẫn đeo kiếm cung bên người và mang theo “một đôi dì”. Rõ ràng trong bộ dạng từ bi Nguyễn Công Trứ vẫn vương đầy nợ trần, vẫn đeo bong đặng sau mấy bóng giai nhân.

=> Cốt cách của một khách tài tử, văn nhân chính là ở đó... Đó là lối sống phá cách của một con người thích làm những chuyện trái khoáy ngược đời để ngạo đời, thể hiện thái độ và khát vọng sống tự do tự tại.

- Không bận tâm đến những lời khen chê, những chuyện được mất. Đó là một quan niệm sống, triết lý sống phóng khoáng tự do, thoát khỏi vòng danh lợi tầm thường. Coi sự được mất là lẽ thường tình, ông đã ra khỏi vòng danh lợi để sống thành thoi, tự do, tự tại để hưởng mọi lạc thú, cảm, kỳ, thi, tửu, giai nhân giữa cuộc đời trần thế một cách thoả thích.

=> Giọng điệu tự thuật khẳng khái, đầy cá tính đã cho thấy ông sòng phẳng, thẳng thắn và có ý thức về cách sống của mình. Nguyễn Công Trứ tự hào vì đã có một cuộc sống hoạt động tích cực trong xã hội. Ông cũng tự hào vì mình dám sống cho mình, bỏ qua sự gò bó của lễ và danh giáo.

Câu 4. Hãy chỉ ra những nét tự do của thể hát nói so với thơ Đường luật và cho biết ý nghĩa của tính chất tự do đó.

Trả lời:

Thể hát nói có những nét tự do, nhất là so với thể thơ Đường luật.

- Về số câu, tuy thông thường trong một bài hát nói có 11 câu nhưng loại lệ khá nhiều (bài này có 19 câu).

- Số chữ của mỗi câu cũng không theo quy định cứng nhắc mà uyển chuyển. Câu dài có thể đến 10 chữ, câu ngắn 6 chữ.

- Về vần, cũng có sự linh hoạt chứ không hạn vận. Có thể có những cặp đối xứng nhau nhưng bài hát nói không quy định chặt chẽ về vần đối.

- Không có luật chính thức về bằng trắc quy định chặt chẽ như thơ Đường luật.

Do tính chất khá tự do nên bài hát nói thích hợp với việc diễn tả những cảm xúc mạnh mẽ, khoáng đạt, phóng túng như lối sống ngất ngưỡng.

LUYỆN TẬP

Câu hỏi: Theo anh (chị), so với *Bài ca phong cảnh Hương Sơn* (bài đọc thêm, tr.50), *Bài ca ngất ngưỡng* có sự khác biệt gì về mặt từ ngữ ?

Trả lời:

Soạn bài Bài ca ngất ngưỡng (Nguyễn Công Trứ) - Ngữ văn 11

Sự khác biệt về từ ngữ giữa bài thơ *Bài ca ngất ngưỡng* của Nguyễn Công Trứ và *Bài ca phong cảnh Hương Sơn* của Chu Mạnh Trinh:

- Ngôn ngữ của *Bài ca ngất ngưỡng* vừa phù hợp với nội dung, vừa phù hợp với phong cách của Nguyễn Công Trứ. Nó phóng khoáng, tự do, có chút ngạo nghễ.
- Ngôn ngữ của *Bài ca phong cảnh Hương Sơn* nhẹ nhàng, thâm đằm ý vị thiên và niềm say mê phong cảnh thiên nhiên đất nước.